

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЇНОЗНАВСТВА

УДК 911.3:324(410)

О. І. Склярська – кандидат
географічних наук, доцент кафедри
географії України Львівського
національного університету
імені Івана Франка

Електоральна підтримка етнічних партій у Сполученому Королівстві: територіальні особливості

*Роботу виконано на кафедрі географії
України ЛНУ ім. І. Франка*

Проаналізовано динаміку й територіальні особливості електоральної підтримки етнічних партій у Сполученому Королівстві за результатами виборів до Палати громад 2010 р., а також підсумками голосувань до національного парламенту Шотландії, Асамблеї Уельсу та Асамблеї Північної Ірландії упродовж 2000-х рр. Виявлено ареали максимальної підтримки партій, утворених за етнічною ознакою.

Ключові слова: етнічні партії, електоральна підтримка, націоналістичні та юніоністські партії.

Skliarska O. I. Electoral Support for Ethnic Parties in the United Kingdom: Territorial Features. The dynamics and territorial characteristics of electoral support ethnic parties in the United Kingdom for the elections to the House of Commons in 2010, and the results of voting to the national Scottish Parliament, Welsh Assembly and Northern Ireland Assembly during the 2000s was analyzed. Revealed areas of maximum support for ethnic parties.

Key words: ethnic parties, electoral support, nationalist and unionist parties.

Територіальні етнонаціональні відмінності є одним із провідних чинників політико-географічних процесів у державах Європи упродовж ХХ – початку ХХІ ст. Соціально-культурна й мовна строкатість населення, вимоги адміністративно-територіальних змін за етнічним принципом, популярність ідей регіональної ідентичності обумовлені об'єктивним явищем політизації етнічності. При цьому, відцентрові етнополітичні рухи виникають за значної невідповідності територіальної організації політичної й етнічної сфер суспільства та становлять значну загрозу для територіальної цілісності держави у разі несвоєчасних і нераціональних державних рішень.

Політизація етнічності у державах Західної Європи проявляється як у радикальних формах (сепаратистських рухів, територіальних конфліктів тощо), так і в активній законотворчій діяльності етнонаціональних груп відповідно до своїх запитів, утворенні виборчих округів за етнічним принципом, адміністративно-територіальних автономій тощо. При цьому основним суб'єктом вираження інтересів спільноти є політичні партії – загальнонаціональні та етнічні. Саме

останні часто ставлять вимоги територіальних змін чи відокремлення, тому їхня діяльність потребує постійного моніторингу.

Проблематика етнополітичного регіоналізму в державах Західної Європи широко висвітлена у науковій літературі, зокрема у працях В. Калитчака, В. Дудка, В. Нармазова, К. Пузирьова та ін. При цьому значно менше публікацій, присвячених діяльності політичних партій, утворених за етнічною ознакою. В цьому контексті заслуговує уваги монографія політолога А. Романюка, де детально проаналізовано етнополітичні поділи у державах Західної Європи [1]. Однак, важливо виявити просторово-часові особливості й тенденції електоральної підтримки етнічних партій, територіальні ареали їхнього максимального впливу.

Особливе становище у етнополітичному розвитку Європи займає Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії, де вимоги особливого статусу висувають три етнонаціональні групи й загалом процеси чітко вираженої етнонаціональної диференціації політичної сфери супроводжуються рухами за вихід Великобританії зі складу Європейського Союзу.

Адміністративно-територіальна система Сполученого Королівства відображає історичні та етнічні відмінності, адже сучасна держава сформована шляхом інтеграційного злиття середньовічних королівств Англії, Шотландії та Ірландії упродовж 1707–1800 рр. Історичні регіони сучасної Великобританії мають власні органи влади та правову систему, широку автономію з усіх питань, включаючи освіту, охорону здоров'я, законодавство та місцеве самоврядування. Однак, попри широку політико-правову автономію та високу регіональну ідентичність рівень етномовної відповідності етнонаціональних спільнот низький: кельтською мовою у Шотландії розмовляє тільки 1,3 % населення, а показник володіння валлійською мовою, що у 2001 р. становив близько 21 % [4], стрімко зменшується упродовж наступних років.

Незважаючи на значні повноваження, якими наділені історичні регіони Сполученого Королівства, для них є актуальними проблеми сепаратизму, що проявляється, зокрема, у значній популярності радикальних етнічних партій, які основною програмною ціллю ставлять відокремлення Шотландії, Північної Ірландії чи Уельсу. Найбільшими політичними силами, що виступають із сепаратистських позицій є Шотландська національна партія, Партія Уельсу (Плайд Кімру) та північноірландська Шінн Фейн. Більш помірковані позиції мають такі етнічні політичні сили, як Шотландська партія зелених, Шотландські соціалісти, Соціал-демократична і лейбористська партія, Демократична юніоністська партія, Вперед Уельс.

Політичні партії, утворені за етнічною ознакою, мають високу електоральну підтримку як на місцевому, такі і на загальнодержавному рівні. Так, під час виборів до Палати громад у 2001 р. Шотландська національна партія отримала 5 місць, у 2010 – 6 місць. Найбільшу підтримку у 2010 р. партія отримала у північних і центральних областях Шотландії, у Глазго, а також на Гебридських островах. Партія Уельсу отримала три депутатські місця в парламенті країни. Від Північної Ірландії у Палаті громад представлені дві етнічні партії — Шінн Фейн (5 місць) та Соціал-демократична й лейбористська партія (3 місця). При цьому радикальна партія Шінн Фейн, яка є політичною складовою Ірландської Республіканської армії, перемогла у чотирьох західних округах – Ньюрі Арма, Тайрон і Фермана, Західному Тайроні, Середньому Ольстері, а також у Західному Белфасті. Кандидати від СДЛП отримали депутатські мандати в окрузі Фоїл, Південному Дауні, Південному Белфасті. При цьому, у більшості виборчих округів перемогу здобула Демократична юніоністська партія й загалом ареал їхнього впливу охоплює північно-східні райони та північ столиці [2].

3-поміж усіх етнічних партій найбільшу підтримку у місцевого населення має Шотландська національна партія. При цьому впродовж 1999–2011 рр. результати голосування за політичну силу на виборах до національного парламенту Шотландії помітно змінилися. Так, у 1999 р. Шотландська національна партія отримала 27 % голосів виборців (35 мандатів), у 2003 р. – 20,9 % (27 мандатів) [1, с. 60]. Очевидно, зменшення підтримки партії було пов'язано з утворенням ще двох етнічних партій — Шотландської партії зелених та Шотландських соціалістів, а відтак — значною диференціацією голосів виборців: «зелені» та соціалісти отримали 13 місць у парламенті. Результат Шотландської національної партії у 2007 р. – 47 мандатів, що дав змогу їй сформувати шотландський уряд. На виборах 2011 р. національна партія знову виграла вибори й отримала більшість у Шотландському парламенті (69 мандатів). Відтак, підтримка сепаратистського руху, спрямованого на державну самостійність збільшилася. Проте, як виявили результати референдуму про незалежність, проведеного у Шотландії у 2014 р., у 31 з 32 регіонів підтримка збереження єдиної Британії сягнула 55,42 %. Лише в трьох регіонах Шотландії виборці підтримали відокремлення. Серед них — найбільший шотландський регіон Глазго (53,5 % – «за», 46,5% – «проти») [5]. Політичні партії Північної Ірландії поділені на дві основні групи – юніоністів та націоналістів. Під час виборів до Асамблеї Північної Ірландії 1998 р. перемогу здобули юніоністи. 3-поміж націоналістичних партій найвищий результат мала Шінн Фейн (18 мандатів) та Соціал-демократична партія (24 мандати) [1, с. 63]. Сьогодні Шінн Фейн є другою за величиною партією в Асамблеї Північної Ірландії. Соціал-демократична і ліберальна партія поділяє більш помірковані позиції щодо об'єднання Ірландії, проте її підтримка упродовж 2000-х рр. зменшується. Так, у 2003 р. партія мала 18 мандатів, у 2007 – 16 [6]. Найменший вплив мають етнічні партії в Уельсі. У 2003 р. на виборах до Асамблеї Уельсу партія Плайд Кімру отримала 12 мандатів із 40, а у 2007 р. – 15 місць.

Отже, аналіз електоральної підтримки етнічних партій у Шотландії, Північній Ірландії та Уельсі виявив такі тенденції:

1) упродовж 2000-х рр. електоральна підтримка політичних партій, утворених за етнічною ознакою зростає. При цьому про наростання відцентрових настроїв свідчить значна популярність партій, які виступають за незалежність;

2) в умовах низького рівня етномовної відповідності шотландців та валлійців, їхня регіональна ідентичність є високою: близько 67 % шотландців і 69 % валлійців не вважають себе британцями, хоча для частини уельсьців (близько 15 %) характерне ототожнення себе із англійцям [1, с. 64]. Водночас для населення Північної Ірландії характерний поділ на ірландську й ольстерську ідентифікацію. Таке протиставлення регіональної ідентичності загальнодержавній у Сполученому Королівстві пов'язане з наявністю міцних історичних традиції державотворення й управління та виявляється у високій підтримці етнічних партій;

3) підтримка етнічних партій радикального спрямування є більшою у виборчих округах, які більш віддалені від англійських округів. Відповідно, в регіонах, що безпосередньо межують із графствами Англії на місцевих виборах здебільшого перемагають найбільші партії Сполученого Королівства – Консервативна партія, Ліберальна партія або ж етнічні партії з поміркованими програмними вимогами. Найбільш стійкою є підтримка радикальних політичних сил у гірських районах Шотландії та на Гебридських островах, де переважно проживає етнічна спільнота гелів із високою етнічною ідентифікацією, а також у північноірландських графствах, суміжних із графствами Ольстеру в Ірландії;

4) у середовищі радикально налаштованих етнічних груп поряд з етнічними партіями високу електоральну підтримку мають лейбористи, які виступають за захист прав меншин та активну європейську інтеграцію та є ближчими за

ідеологічним спрямуванням, адже більшість етнічних партій ототожнюють себе з лівоцентричною ідеологією.

Вплив радикальних етнічних партій на політичні процеси в Сполученому Королівстві залишається значним. Це, зокрема підтверджують результати місцевих виборів у Північній Ірландії 2014 р., а також останні вибори до Європарламенту, де етнічні партії Сполученого Королівства в сукупності отримали шість місць [3]. Однак, сепаратистські заклики не мають абсолютної підтримки серед населення, що, зокрема, підтверджують результати шотландського референдуму. Разом із тим, діяльність політичних сил, утворених за етнічною ознакою у державі є виявом об'єктивного процесу політизації етнічності, природнього права етнічної спільноти на захист колективних інтересів. Зрештою, політична автономність, самодостатність регіонів у багатьох життєвих сферах є одним із пріоритетів регіональної політики Європейського Союзу.

Джерела та література

1. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір / А. Романюк. – Львів : Тріада-плюс, 2004. – 392 с.
2. Election 2010 United Kingdom – National Results [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.bbc.co.uk/2/shared/election2010/results/>
3. Vote 2014 Northern Ireland Council Results, BBC News, retrieved 30 May 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bbc.com/news/events/vote2014/ni-council-election-results>
4. 2011 Census, Population and Household Estimates for the United Kingdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/uk-census/index.html>
5. Scottish independence referendum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results>.

УДК 911.3:329

М. С. Горбачук – аспірант кафедри країнознавства і міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Діяльність партій як політичного крила радикальних рухів

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: Н. Н. Коцан – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки*

Розглядаються політичні партії, що співпрацювали з радикальними, у тому числі нелегальними політичними рухами. Порівнюється вітчизняний та закордонний досвід взаємодії партій із радикальними рухами.

Ключові слова: політична партія, радикальний політичний рух, політична система.